

4 mei Toneelschrijver Rik van den Bos over de waarde van herdenken.

‘De oorlog is nu nog steeds actueel’

SANDER JANSSENS

Rik van den Bos schreef *In vrede*, dat op 4 mei wordt voorgedragen. ‘Ik wil iets in gang zetten dat langer duurt dan twee minuten.’

Anderhalf jaar geleden werd de jonge toneelschrijver Rik van den Bos (1982) door Theater Na de Dam benaderd met het verzoek een toneeltekst over de Tweede Wereldoorlog te schrijven. De organisatie wil hiermee een nieuwe traditie in gang zetten, waarbij elk jaar een andere schrijver een nieuwe tekst over de oorlog schrijft als onderdeel van de jaarlijkse programmering op de avond van 4 mei.

Tegelijk met andere stadsgeselschappen in Nederland lezen acteurs van Toneelgroep Amsterdam maandagavond in de Stadsschouwburg eenmalig de toneeltekst *In vrede*. Van den Bos: “Ik ben nu een aantal jaren als schrijver aan het werk en ik heb steeds meer de behoefte grotere thema’s te behandelen, die verder van mijn persoonlijke leven afliggen. Ik hoop dat het stuk laat zien dat de oorlog nog steeds een actueel thema is.”

Met het initiatief probeert Theater Na de Dam juist voor jonge mensen invulling en betekenis te geven aan het herdenken. “Tijdens het schrijven kwam ik erachter dat de oorlog op heel veel plekken om mij heen, en in mijn eigen familie, aanwezig is. Daardoor kwam er ook een soort missiedrang in me op.”

In het stuk zitten drie verhaallijnen

verweven. Het op feiten gebaseerde verhaal van Josua Ossendrijver – een man die zestig jaar na de oorlog ontdekt dat zijn ouders niet zijn biologische ouders zijn, maar de mensen die bij zijn ouders ondergedoken zaten. In het stuk zijn z’n echte ouders in de oorlog verraden door de burens.

De tweede lijn is die van de dochter van die burens. Als jong meisje heeft ze alles gezien en nu straft ze zichzelf nog dagelijks voor het verraad van haar ouders. “Ze leeft haar hele leven met de schuld en schande die niet van haar zijn. Zo isoleert ze zichzelf van de maatschappij. Het is de vraag in hoeverre dat terecht is.”

Ten slotte is er het verhaal van de jongen die nooit is opgevoed met de oorlog. “Hij is opgevoed alsof de wereld in de jaren zeventig is begonnen. De oorlog is voor hem absoluut geen thema. Tot hij er op een dag achter komt dat er in het huis waar hij woont, mensen zijn gearresteerd, gedeporteerd en vermoord. Ineens wordt hij geconfronteerd met de oorlog, maar daar is hij zo slecht op voorbereid dat hij er geen raad mee weet. Hij is een beetje emotioneel gehandicapt op dat gebied.”

Of het schrijven van deze tekst voor hem een andere invulling aan het herdenken heeft gegeven? “In mijn opvoeding was de oorlog eigenlijk ook geen thema.”

Hij vertelt hoe de oorlog voor zijn grootvader, die daar eerder nooit over sprak, vlak voor zijn dood heel belangrijk werd. “Ineens zie je heel concreet dat de oorlog nog heel dicht bij is en indirect ook heeft doorgewerkt op mij. De meeste mensen, ook mijn grootvader, hielden zich rustig en probeerden gewoon elke dag zelf het eten op het bord te krijgen. Je ziet dat er ook bij die groep mensen – de mensen die wegkeken – een spoor van littekens door de familie loopt.”

“Veel verhalen over de oorlog hebben de structuur van een heldenverhaal. Ze gaan over de mensen in het verzet, de slachtoffers van de oorlog of juist de mensen die fout waren. Maar over de grootste groep spreken we niet zo veel: de mensen die, hoe begrijpelijk misschien ook, niets deden en daardoor wel veel mogelijk hebben gemaakt.”

Wat is de meerwaarde van een stuk over de oorlog van zijn hand? “Mijn specialiteit als schrijver is om binnen een structuur menselijke emoties te laten zien, daar inzicht in te geven of daar juist vragen bij op te roepen.

De vondst om een vredesmythe te schrijven in plaats van een oorlogsmythe was een grote sleutel bij het schrijven. Ik wilde een hedendaags stuk schrijven, gesitueerd in het nu, zich uitsprekend over het nu.”

Terug naar zijn missiedrang.

“Het belangrijkste is dat ik hoop dat het stuk op 4 mei een gedachte in gang zet die langer duurt dan de twee minuten die je daarvoor stil bent geweest. De enige manier waarop dat kan, is door te laten zien dat de oorlog ook nu nog een thema is, waardoor mensen misschien zelf in hun eigen leven ook gaan spoorzoeken.”

Op maandag 4 mei lezen acteurs van Toneelgroep Amsterdam – Bart Slegers, Celia Nufaar, Frieda Pittoors, Robert de Hoog, Chris Nietvelt en Jip van den Dool – *In vrede*. Om 21:00 uur in de Stadsschouwburg in het kader van Theater Na de Dam.

‘Ook bij mensen die wegkeken loopt een spoor van littekens door de familie’

'Ineens zie je heel concreet dat de oorlog nog heel dichtbij is.'

FOTO IRIS BERGMAN